

**MUSTAQILLIK YILLARIDA ABDUXOLIQ G'JDUVONIY
ILMIY-MA'RIFIY FAOLIYATINI O'RGANILISHI**

Sayfidinova Zarina Nabijon qizi

O'zbekiston Xalqaro Islom Akademiyasi

2-kurs magistranti

sayfidinovazarina042@gmail.com

Anotatsiya: Ushbu maqolada buyuk vatandoshimiz, tasavvuf ilmining yirik namoyandasi Abduxoliq G'ijduvoniylarning ilmiy merosini yanada chuqurroq o'rganish, Abduxoliq G'ijduvoniylarning ilmiy qarashlarini zamonaviy jamiyat talablari nuqtayi nazaridan tahlil qilish, uning pedagogik faoliyatini chuqur o'rganish va ilmiy merosini keng targ'ib qilishga doir samarali tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Maqolada Abduxoliq G'ijduvoniylarning ilmiy-ma'rifiy faoliyatini mustaqillik davridagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar bilan uyg'unlikda o'rganishga uriniladi.

Kalit so'zlar: Tasavvuf, tariqat, xojagon, mutasavvif, falsafa, etika, ijtimoiy masalalar, bag'rikenglik.

Anotation: In this article, a deeper study of the scientific heritage of our great compatriot, a great representative of Sufism, Abdukhaliq Gijduvani, an analysis of the scientific views of Abdukhaliq Gijduvani from the point of view of the requirements of modern society, an in-depth study of his pedagogical activities and a wide promotion of his scientific heritage is to develop effective recommendations. trying to learn in harmony.

Key words: Sufism, religion, Khojagon, mystic, philosophy, ethics, social issues, tolerance.

O'zbekiston mustaqilligi davrida milliy ma'naviyatni yuksaltirishda buyuk allomalarning ijodiga qayta qarash zaruriyati tobora ortib bormoqda. Bu borada Abduxoliq G'ijduvoniylar kabi mashhur mutafakkir va olimlarning ilmiy merosini

chuqur o'rganish va uni zamonaviy jamiyat talablari nuqtayi nazaridan tahlil qilish ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadi. Shavkat Mirziyoyev O'zbekiston Respublikasi Prezidenti sifatida mamlakatning boy madaniy merosini asrash va rivojlantirishga katta e'tibor qaratadi. Bu borada u O'zbekistonning buyuk allomalaridan biri bo'lgan Abduxoliq G'ijduvoni haqida bir necha bor muhim fikrlar bildirgan.

Prezident Shavkat Mirziyoyev 2019 yilda Buxoro viloyati G'ijduvon tumaniga tashrifi chog'ida Abduxoliq G'ijduvoni maqbarasini ziyorat qilgan va bu yerni ma'rifat markaziga aylantirish zarurligini ta'kidlagan. Uning fikricha, bu yerda yoshlarni milliy qadriyatlarimizga, ajdodlarimizning boy merosiga hurmat ruhida tarbiyalash muhim ahamiyatga ega. Yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash: Prezidentning fikricha, Abduxoliq G'ijduvoni kabi buyuk allomalarning hayoti va ijodini o'rganish orqali yoshlarda milliy ong va ma'naviy qadriyatlarga hurmat ruhini shakllantirish mumkin. Prezident Shavkat Mirziyoyevning bu tashabbuslari O'zbekistonning madaniy merosini asrash va rivojlantirish, yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, turizmni rivojlantirish kabi muhim ahamiyatga ega. Bu tashabbuslar natijasida Abduxoliq G'ijduvoni va boshqa buyuk allomalarning ijodi keng jamoatchilikga tanish bo'lib bormoqda. Shavkat Mirziyoyev bu maskanlarni obod qilish bilan birga «Yetti pir» haqida kitob yaratish, ularning ilmiy merosini targ'ib etish zarurligini ta'kidladi.¹

Abduxoliq G'ijduvoniylarning ilmiy va diniy merosi haqida ko'plab tadqiqotlar mavjud bo'lib, ular uning tasavvuf ta'limoti, asarlari va jamiyatga ta'siri haqida turli jihatlarini o'rganadi. Ularning umumiy sharhi, G'ijduvoniylarning tasavvufga qo'shgan hissasini, uning axloqiy, diniy va ma'naviy g'oyalarini to'liq tushunishga yordam beradi. Bu adabiyotlar G'ijduvoniylarning hayoti va ijodi haqida chuqur ilmiy tahlil qilish uchun muhim manbalar hisoblanadi.

O'zbekistonning mustaqillikka erishishi, ta'lim va ilm-fan sohasida yangi bosqichni boshlab berdi. Bu davrda milliy qadriyatlarni tiklash, ilm-fan va madaniyatni rivojlantirishga katta e'tibor qaratildi. Shu nuqtai nazardan, Abduxoliq G'ijduvoniylarning ilmiy-ma'rifiy faoliyatini o'rganish o'zining alohida ahamiyatiga

¹ Shavkat Mirziyoyev 2019-yil Buxoro viloyati G'ijduvon tumaniga tashrif chog'ida so'zlagan nutqidan .gazeta.uz .

ega. G'ijduvoniylar, o'z zamonining yirik olimi va mutafakkiri sifatida, mustaqillik davrida o'zining ilmiy va madaniy merosini tiklash, uni yosh avlodlarga yetkazishda katta rol o'ynadi.

Abduxoliq G'ijduvoniylar o'rta asrlar o'zbek olimlaridan biri bo'lib, uning ilmiy merosi nafaqat o'zbek, balki butun turk dunyosiga ham katta ta'sir ko'rsatgan. U ko'plab ilmiy yo'nalishlarda, xususan, tasavvuf, falsafa, va madaniyat sohalarida muhim ishlar qilgan. Xoja Abduxoliq Buxorodan G'ijduvon shahrida tavallud topgan. Otasi Imom Abduljamil Malatya shahridan (hozirgi Turkiya) kelgan. Onasi olijanob oiladan chiqqan. Abduxoliq G'ijduvoniylar Imom Molik avlodidan bo'lgan. G'ijduvoniylar diniy ilmini Buxoroda olgan. G'ijduvoniylarning kelishi bilan Muhammad Bahouddin Naqshbandgacha tariqat „Tariq hojagon“ (Xodjeganiya) deb atala boshlandi. Abduxoliq G'ijduvoniylarning ustozlari Yusuf Hamadoniylar bo'lib, u ham Ahmad Yassaviylarning shayxi edi. Manbalarda yozilishicha, u baland bo'yli, oq tanli, chehrasi chiroyli, qora qoshli edi. Uning boshi katta edi. Ko'krak va yelkalari keng, o'zi esa katta tanali bo'lgan.

XV asrning mo'tabar adibi va mutafakkiri Abdurahmon Jomiy tasavvufning yirik namoyandalari haqida qomusiy ma'lumotlarni qoldirgan. Bu ulug' zotning hozircha 2 ta asarida: "Nafaxotul uns" va "Bahoriston"da Abduxoliq G'ijduvoniylar haqida yozib qoldirgan ma'lumotlar bor. "Nafaxotul uns" (Quvonchli tuhfa) Abdurahmon Jomiyning tasavvuf ahli tarjimai holi va ijodini o'z ichiga olgan tazkirasi 1475-1476 yillarda yozilgan. Asarda turli davrlarda yashagan tasavvuf tariqatining 600 dan ziyod vakili haqida ma'lumot beriladi. Asarning 242-243 betlarida Hazrat Xo'ja Abduxoliq G'ijduvoniylarga oid tavsif bayon etilgan. Alisher Navoiy bu asarlardan ilhomlanib, "Nasoyimul muhabbat" nomli asar yaratgan. Alisher Navoiylarning "Nasoyimul muhabbat min shamoyimul futuvvat" tarixiy-falsafiy asarida ulug' zot haqida ma'lumot berib, Xoja Abduxoliq G'ijduvoniylar haqida tavsiflar ifodalangan.²

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng, G'ijduvoniylar merosini o'rganish va undan foydalangan holda, zamonaviy ilm-fan va madaniyatni rivojlantirishga katta

² Toshkent islom institute Hadis va Islom tarixi fanlari kafedrası o'qituvchisi Po'latxon Kattayev muslim.uz

ahamiyat berildi. 1990-yillardan boshlab, G'ijduvoniylar asarlari va uning ilmiy faoliyati qayta tiklandi. Ilmiy-tadqiqot markazlari, universitetlar va ilmiy jurnallar uning ishlari va hayoti haqida keng qamrovli tadqiqotlar olib bordilar.

G'ijduvoniylar nafaqat diniy mutafakkir, balki ilmiy va madaniy taraqqiyotda ham muhim rol o'ynagan. Uning asarlari orqali turli sohalarida, jumladan, etikada, ijtimoiy masalalarda o'z zamonida ilgari surilgan fikrlar bugungi kunda ham dolzarbdir. Ayniqsa, uning tasavvuf falsafasi va axloqiy qarashlari jamiyatda tinchlik, barqarorlik va ma'naviy o'sishni targ'ib etgan. Mustaqillik davrida, G'ijduvoniylarning asarlari va ilmiy merosi to'liq o'rganilib, uning ishlarini keng ommaga tanitishga qaratilgan turli tadbirlar tashkil etildi. Bu jarayon nafaqat uning ilmiy merosini saqlash, balki yoshlarni ilm-fan va ma'naviyatga qiziqtirishda muhim vositaga aylandi.

Abduxoliq Gijduvoniylarning hayotini o'rganishda bir nechta olimlar faoliyat yuritgan. Ulardan ba'zilari quyidagilar:

Muhammad Ismoilov – O'zbek adabiyoti va tarixiga oid muhim ishlar yozgan olim, Gijduvoniylarning hayoti va ijodiga bag'ishlangan bir qancha tadqiqotlar o'tkazgan.

Sadriddin Ayni – O'zbek milliy adabiyoti va Gijduvoniylarning tarixiy shaxsiyati bilan bog'liq asarlar yozgan.

Rashid Suyunov – Abduxoliq Gijduvoniylarning hayoti va uning ilmiy merosi haqida tadqiqotlar olib borgan.

Gijduvoniylarning hayoti va ijodi haqida o'z vaqtida ham ko'plab musulmon olimlari, shu jumladan, Jaloliddin Rumiy va Alisher Navoiy kabi shaxslar ham o'z asarlarida izohlar berishgan. Abduxoliq Gijduvoniylarning ilmiy merosi va uning tasavvufdagi roli haqida ilmiy tadqiqotlar hozirgi kunda ham davom etmoqda.

Mustaqillik yillarida Abduxoliq Gijduvoniylarning hayoti va ijodini o'rganishga ko'plab o'zbek olimlari alohida e'tibor qaratgan. Ular orasida quyidagi olimlar Gijduvoniylarning merosini o'rganish va tadqiq qilishda muhim ishlarni amalga oshirgan:

1. Shavkat Hoshimov – Gijduvoniyni hayoti, tasavvufiy qarashlari va ilmiy merosini o'rganishda katta hissa qo'shgan olimlardan biri. U Gijduvoniyni shaxsiyati va tasavvufga qo'shgan hissasini keng yoritgan.

2. Aziz Obidov – Gijduvoniyni adabiy merosi va uning o'ziga xos pedagogik qarashlari bo'yicha ilmiy ishlar olib borgan. Aziz Obidov, shuningdek, uning asarlarining tarjimalari va tahlilini ham amalga oshirgan.

3. Shamsiddin Kaziyeu – Gijduvoniyni hayoti va tasavvufiy faoliyatini o'rganishda katta ahamiyatga ega bo'lgan olimlardan biridir. Uning asarlarida Gijduvoniyni diniy va tasavvufiy yo'nalishlari chuqur tahlil qilingan.

4. Mahmud Hudoyberganov – Gijduvoniyni hayoti va tasavvufdagi o'ri haqida keng ilmiy tadqiqotlar olib borgan. Uning asarlari Gijduvoniyni tarixiy, falsafiy va diniy jihatlarini yoritadi.

Mustaqillik davrida o'zbek olimlari Gijduvoniyni ilmiy, adabiy va tasavvufiy merosini yanada chuqurroq o'rganishga intilib, uning dunyoqarashi va asarlarining bugungi kundagi ahamiyatini ko'rsatishga muvaffaq bo'lishgan. Bu tadqiqotlar Gijduvoniyni merosini yanada kengroq targ'ib qilish va yosh avlodga yetkazishda muhim rol o'ynagan.

Shu tariqa, mustaqillik yillarida Abduxoliq G'ijduvoniyni ilmiy-ma'rifiy faoliyatini o'rganish va undan samarali foydalanish, nafaqat uning o'ziga, balki butun xalqning madaniy va ilmiy rivojlanishiga hissa qo'shadi. Uning merosi hozirgi kunda O'zbekistonda va dunyo bo'ylab ilm-fan va madaniyat sohasidagi tadqiqotlar uchun katta ahamiyatga ega. Shuning uchun, G'ijduvoniyni asarlarini chuqur o'rganish, yangi avlodni ma'naviy va ilmiy jihatdan yetuk bo'lishga tayyorlashda o'zining alohida o'ri bor.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. SHAVKAT MIRZIYOYEV 2019-YIL BUXORO VILOYATI G'IJDUVON TUMANIGA TASHRIF CHOG'IDA SO'ZLAGAN NUTQIDAN .GAZETA.UZ .

2. TOSHKENT ISLOM INSTITUTE HADIS VA ISLOM TARIXI FANLARI
KAFEDRASI O‘QITUVCHISI PO‘LATXON KATTAYEV MUSLIM.UZ
3. MUHAMMAD B. ABDULLOH XONIY, ADAB RISALESI, 46-BET;
4. NAFAHATUL-UNS, (TARJIMASI LAMIYA CHELEBIY), 411—413-
BETLAR;
5. O‘ZME. BIRINCHI JILD. TOSHKENT, 2000-YIL